

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΛΙΝΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
& ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ταξίδι στο Χώρο

*Τα εργαστήρια Τέχνης
τον Προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ
προτείνουν συμπληρωματικές δραστηριότητες*

- Μουσικό Υλικό για τη δραστηριότητα
“Ταξιδεύοντας στη Μεσόγειο”
- Ηχητικό υλικό για τις δραστηριότητες
του Θεατρικού Παιχνιδιού

Ταξίδι στο Χώρο

*Τα εργαστήρια Τέχνης
του Προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ
προτείνουν συμπληρωματικές δραστηριότητες*

- Μουσικό Υλικό για τη δραστηριότητα
“Ταξιδεύοντας στη Μεσόγειο”
-
- Ηχητικό υλικό για τις δραστηριότητες
του Θεατρικού Παιχνιδιού

**ΜΟΥΣΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
«ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ
ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ»,**

από το εργαστήριο
Μουσικής
του Προγράμματος
ΜΕΛΙΝΑ

Οδηγίες για το δάσκαλο

Η γνωριμία με μια χώρα, πέρα από τις ανάγκες της συγκεκριμένης ενότητας για τις έννοιες της φυσικής γεωγραφίας, είναι σημαντικό να επεκτείνεται στην πολιτισμική της ταυτότητα και ιδιαιτερότητα. Το συγκεκριμένο μουσικό υλικό, που αναφέρεται στις μεσογειακές χώρες «που συμμετέχουν στο συνέδριο» έχει ακριβώς το στόχο να βοηθήσει τους μαθητές να προσεγγίσουν τον ιδιαίτερο μουσικό πολιτισμό της κάθε χώρας, αλλά και να ανακαλύψουν τις συγγένειες μεταξύ τους. Η προσέγγιση του μουσικού πολιτισμού γίνεται μέσα από τη διαδικασία ενεργητικής ακρόασης.

Ο «εκπρόσωπος» κάθε χώρας θα έχει την ευθύνη της χρήσης του μηχανήματος ακρόασης (CD) προκειμένου να ακουστούν τα μουσικά παραδείγματα της χώρας του. Επίσης θα βοηθήσει το δάσκαλο, αργότερα, κατά την πραγματοποίηση μουσικών δραστηριοτήτων. Πριν από την κάθε ακρόαση ο δάσκαλος θα εξηγήσει στα παιδιά-«συνέδρους» ότι τα συγκεκριμένα μουσικά παραδείγματα συνοδεύονται από πληροφορία που ο ίδιος, χωρίς να είναι ειδικός, θα προσπαθήσει να παρουσιάσει. Έτσι ο δάσκαλος αξιοποιώντας τις πληροφορίες που δίνονται για τη μουσική ταυτότητα κάθε χώρας, θα εξηγήσει στους μαθητές τι πρόκειται να ακούσουν και πώς το κάθε μουσικό παράδειγμα συνδέεται με τη χώρα από την οποία προέρχεται.

Για κάθε χώρα υπάρχει μια μικρή εισαγωγή στη μουσική της ταυτότητα, τις επιρροές που έχει δεχτεί και τα κύρια όργανα που χρησιμοποιούνται. Ο στόχος εδώ δεν είναι γνωστικός και οι πληροφορίες έχουν περιοριστεί σ' αυτές που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση της μουσικής ιδιαιτερότητας του υλικού. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συνδέσει τις πληροφορίες με στοιχεία του μαθήματος της ιστορίας.

Ακολουθεί μια επιλογή χαρακτηριστικών μουσικών παραδειγμάτων με οδηγίες προσέγγισής τους αλλά και με στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μουσικές δραστηριότητες. Η ακρόαση των παραδειγμάτων σκόπιμο είναι να επαναλαμβάνεται μερικές φορές με προσεκτική παρατήρηση έτσι ώστε να μπορούν να εκμαιεύονται και να εντοπίζονται από την τάξη τα στοιχεία που σχολιάζονται. Μετά από ορισμένα παραδείγματα ακολουθούν ενδεικτικές μουσικές δραστηριότητες που βασίζονται σ' αυτά. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν στόχο αφ' ενός την καλύτερη κατανόηση των παραδειγμάτων, αφ' ετέρου τη δημιουργική ενεργοποίηση των παιδιών. Οι περισσότερες από τις δραστηριότητες δεν απαιτούν δάσκαλο ειδικότητας και μπορούν να πραγματοποιηθούν από το γενικό δάσκαλο, ο οποίος μπορεί να τις διαμορφώσει ανάλογα με τις δυνατότητες της τάξης ή να επινοήσει και άλλες.

Τέλος θα πρέπει να επισημανθεί ότι το υλικό δεν καλύπτει όλο το μουσικό πολιτισμό κάθε περιοχής αλλά αποτελεί ένα υπόδειγμα ενός απλού και ενεργού τρόπου προσέγγισης του μουσικού πολιτισμού μιας χώρας. Ο εκπαιδευτικός εφ' όσον έχει διαθέσιμο και άλλο υλικό μπορεί να το χρησιμοποιήσει με αντίστοιχη προσέγγιση, όπως επίσης μπορεί να συλλέξει και αντίστοιχο υλικό για άλλες χώρες.

ΚΕΙΜΕΝΑ – ΕΡΕΥΝΑ

Κώστας Μόσχος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Κώστας Μόσχος – Μένης Θεοδωρίδης

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΙΣΠΑΝΙΑ

Η Ισπανία είναι μια χώρα με διάφορες πολιτισμικές εθνότητες (Τσιγγάνοι, Ισπανοεβραίοι, Βάσκοι, Καταλανοί) αλλά και διάφορες εξωτερικές πολιτισμικές επιρροές, (κυρίως από τους Άραβες που είχαν εποικίσει το Νότο έως τον 16ο αιώνα). Η Ισπανία μάλιστα κατά το Μεσαίωνα αποτέλεσε τη γέφυρα μέσα από την οποία πολλά στοιχεία του Αραβικού μουσικού πολιτισμού (όπως το βιολί και το λαούτο) εντάχθηκαν στον δυτικοευρωπαϊκό.

Εθνικό όργανο της Ισπανίας είναι η κιθάρα, την οποία οι Ισπανοί εξέλιξαν από το αραβικό λαούτο στη σημερινή της μορφή. Ακόμη έως σήμερα οι καλύτερες κιθάρες κατασκευάζονται στην Ισπανία. Άλλο χαρακτηριστικό όργανο είναι οι καστανιέτες που παίζονται με τα δάκτυλα των χεριών παράγοντας το χαρακτηριστικό κροτάλισμα.

- Το πρώτο μουσικό παράδειγμα (track 1) είναι από το γνωστότερο μουσικό είδος της Ισπανίας, το φλαμένκο (flamenco). Το φλαμένκο συνήθως τραγουδιέται με φωνή και συνοδεύεται με κιθάρα και με ρυθμικά κτυπήματα. Το φλαμένκο πρωτοεμφανίστηκε στη Νότια Ισπανία, στην ορεινή Ανδαλουσία το 15ο αιώνα και έχει πολλές εμφανείς επιρροές από τη μουσική του Μαρόκου, της Αιγύπτου, της Ελλάδας, των Εβραίων και του Πακιστάν που έφεραν στην Ισπανία οι νομάδες Τσιγγάνοι και Εβραίοι πρόσφυγες. Ακόμη μέχρι σήμερα πολλοί από τους καλύτερους τραγουδιστές είναι Τσιγγάνοι (gitanos). Η ονομασία του είναι αρκετά παράδοξη. Flamenco στα Ισπανικά σημαίνει Φλαμανδικό δηλαδή από τη Φλαμανδία την περιοχή των κάτω χωρών (Ολλανδία-Βέλγιο). Η επικρατέστερη εξήγηση είναι ότι δόθηκε από παρανόηση αυτό το όνομα στη μουσική των προσφύγων Εβραίων και Τσιγγάνων που ήρθαν στην Ισπανία από τη Φλαμανδία.

Το φλαμένκο έχει επηρεάσει σημαντικά όλη τη μουσική της Ισπανίας αλλά και της Λατινικής Αμερικής.

Το τραγούδι είναι πολύ ποιικιλιατικό (δηλαδή με πολλά φωνητικά στολίδια, ακόμα και λαρυγγισμούς) και παθιασμένο. Η κιθάρα συνοδεύει ρυθμικά με συγχορδίες και μικρά μελωδικά σχήματα. Ο ρυθμός τονίζεται με κτυπήματα των χεριών, των δακτύλων, των ποδιών ή και με καστανιέτες. Τα κτυπήματα αυτά συχνά είναι και αντιχορνικά δηλαδή δεν κτυπούν μόνο στα τονισμένα σημεία της μελωδίας αλλά και στα μη τονισμένα κάνοντας έτσι το ρυθμικό αποτέλεσμα πιο σύνθετο. Το φλαμένκο συνοδεύεται συχνά και με χορό ατομικό ή σε ζευγάρι χαρακτηριστικό για την λεβέντικη κορμοστασιά που αναδεικνύουν οι χορευτές και τα κτυπήματα των ποδιών στο πάτωμα.

Στο παράδειγμα που ακούμε ξεκινά η κιθάρα στο χαρακτηριστικό μουσικό τρόπο του φλαμένκο, ύστερα μπαίνουν τα κτυπήματα των χειρών τα οποία είναι άλλοτε με την παλάμη και άλλοτε με τη χούφτα για διαφορετικό ηχόχρωμα, και ύστερα μπαίνει η φωνή με ένα ιδιαίτερα παρακλητικό τρόπο. Στα κτυπήματα προστίθενται τα κτυπήματα με τα πόδια και με τα δάκτυλα.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε εν όσο παίζει η μουσική να ακολουθήσετε το ρυθμό συνδυάζοντας τα διαφορετικά κτυπήματα.
- Κλείνοντας τη μουσική αυτοσχεδιάστε σε παρόμοια ρυθμικά σχήματα.
- Δοκιμάστε με τη φωνή να μιμηθείτε τους λαρυγγισμούς του τραγουδιστή. Χρησιμοποιείτε οποιοδήποτε κείμενο ή δοκιμάστε γλωσσικούς αυτοσχεδιασμούς.

- Προσπαθήστε να σχεδιάσετε στον πίνακα ή σε ένα χαρτί την όλη εξέλιξη και δομή του κομματιού.
- Συζητήστε με την τάξη τι θυμίζει το άκουσμα, τι αίσθηση αναδίδει. Φανταστείτε τι μπορεί να λένε τα λόγια του τραγουδιού.

- Το επόμενο παράδειγμα (track 2) είναι ένας χορός «πασοντόμπλε» που σημαίνει «διπλό βήμα» και χορεύεται με ζευγάρι χορευτών. Συμβολίζει την κίνηση του ταυρομάχου στις ταυρομαχίες. Ο χορευτής μιμείται τις κινήσεις του ταυρομάχου και η χορεύτρια τις κινήσεις της κόκκινης κάπας. Τα πασοντόμπλε είναι εμφανώς επηρεασμένο από το φλαμένκο. Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα και αρχές του 20ου, γράφτηκαν συνθέσεις πασοντόμπλε για κλασική ορχήστρα και παίζονται ακόμη έως σήμερα κατά τη διάρκεια

των ταυρομαχιών. Μια τέτοια σύνθεση είναι το ηχητικό παράδειγμα που ακούμε το οποίο ίσως είναι το πιο γνωστό πασοντόμπλε.

Η ορχήστρα ξεκινά μιμούμενη την κιθάρα ενώ συνοδεύεται από καστανιέτες που δίνουν μια αίσθηση καλπασμού και ακούγονται έως το τέλος του κομματιού. Τα αντίστοιχο φωνητικό-μελωδικό μέρος του φλαμένκο εδώ παίζεται από τα έγχορδα και πιο μετά και τα πνευστά. Το συνολικό αποτέλεσμα είναι λαμπερό και φαντασμαγορικό.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να διακρίνετε τις ενότητες του κομματιού, να καταγράψετε τη δομή του κομματιού στον πίνακα και να σχολιάσετε την αίσθηση που δίνει κάθε ενότητα.
- Δημιουργήστε ένα θεατρικό-κινητικό παιχνίδι πάνω στη μουσική με θέμα την ταυρομαχία.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Η Αίγυπτος έχει πολύ μεγάλη πολιτισμική ιστορία με σημαντική μουσική παρουσία σε κάθε περίοδο της. Ξεκινώντας από την εποχή των Φαραώ, αργότερα την Ελληνιστική-Αλεξανδρινή περίοδο, την περίοδο του εκχριστιανισμού της και τέλος την κατάληψη της από τους Άραβες και τον εξισλαμισμό της, η Αίγυπτος πάντα δάνειζε και δανειζόταν μουσική από τους γειτονικούς πολιτισμούς πράγμα που συμβαίνει ακόμη και σήμερα. Η μουσική έχει πολλά κοινά στοιχεία με αυτήν της Μικράς Ασίας, των Αραβικών χωρών και της Ελλάδας. Κύρια όργανα είναι το νεί (μακριά καλαμμένα φλογέρα), το αργκούλ (διπλή καλαμμένα

μαντούρα), το μιζμάρ (ζουρνάς), το σουντ (ούτι), η ταραμπούκα (αραβικό τουμπελέκι) το ντέφι, το νταούλι, και το ραμπάμπ (μικρό έγχορδο με δοξάρι, πρόγονος του βιολιού).

Πολλοί από τους αιγυπτιακούς ρυθμούς και μουσικούς δρόμους (κλίμακες) μοιάζουν με αυτούς της Ελλάδας μια που χρησιμοποιούνται συχνά και εδώ. Η αιγυπτιακή μουσική χορεύεται συχνά με χαρακτηριστικούς λικνισμούς του σώματος και τα χέρια υψωμένα χαλαρά πάνω από τους ώμους. Μια ιδιαίτερη μορφή χορού είναι ο γνωστός «χορός της κοιλιάς» που χορεύεται από γυναίκες με περίτεχνες περιστροφές της λεκάνης.

Τα παραδείγματα που ακούμε είναι παιγμένα από μουσικούς του Νείλου δηλαδή νομάδες που κατοικούν στα παράλια του Νείλου κοντά στο Λούξορ.

- Το πρώτο παράδειγμα (track 3) είναι ένα ταξίμι. Το ταξίμι είναι ένας ελεύθερος αυτοσχεδιασμός πάνω σε ένα μουσικό δρόμο (κλίμακα) που συνήθως οδηγεί σε ένα τραγούδι στον ίδιο δρόμο. Εδώ παίζεται με διπλό αυλό αργκούλ (διπλή μαντούρα).

Ο ένας αυλός παίζει τη μελωδία ενώ ο άλλος παίζει μόνο ένα κρατημένο φθόγγο συνοδευτικά ως ισοκράτη. Στο τέλος μπαίνει και η ταραμπούκα με ένα ρυθμικό σχήμα και η μελωδία οδηγείται σε ένα απλό τραγούδι.

- Το δεύτερο παράδειγμα (track 4) ξεκινά κι αυτό με ένα μικρό ταξίμι με αργκούλ (διπλό αυλό) αλλά πολύ γρήγορα μαζί με την ταραμπούκα γίνεται απλό χορευτικό τραγούδι με ρυθμό που βαθμιαία επιταχύνεται καταλήγοντας σε ένα χαρακτηριστικό κλείσιμο.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να βρείτε τα βασικά ρυθμικά σχήματα στο καθένα από τα παραδείγματα και κατόπιν να τα παίξετε στην τάξη με κρουστά όργανα. Προσπαθήστε να αυτοσχεδιάσετε με μικρά ποικίλματα πάνω στους ρυθμούς όπως και ο μουσικός στα παραδείγματα.
- Ακούγοντας το πρώτο παράδειγμα τραγουδήστε τον κρατημένο φθόγγο του ισοκράτη.
- Ακούγοντας το πρώτο παράδειγμα, προσπαθήστε να ακολουθήσετε με τη φωνή τη μελωδική κίνηση του πρώτου παραδείγματος.
- Ακούγοντας το πρώτο παράδειγμα χωρίστε την τάξη σε δύο ομάδες και οδηγήστε την μία ομάδα να τραγουδά τη μελωδική φωνή και τη δεύτερη τον Ισοκράτη.
- Μετά την ακρόαση έχοντας χωρισμένη την τάξη σε δύο ομάδες συνεχίστε τον αυτοσχεδιασμό με τη μία ομάδα να κρατά τον ισοκράτη και την άλλη να τραγουδά τονικά ύψη που θα δίνει ο «μαέστρος» με την παλάμη παράλληλη στο έδαφος σε διάφορα ύψη.
- Προσπαθήστε να κινηθείτε στο ρυθμό του δεύτερου παραδείγματος φτιάχνοντας μια μικρή χορογραφία.
- Με ένα πνευστό μελωδικό όργανο (μαντούρα, φλογέρα) προσπαθήστε να παίξετε το τραγούδι του δεύτερου παραδείγματος. Μπορείτε να το συνοδεύσετε και με κρουστά.

ΜΑΡΟΚΟ

ΜΑΡΟΚΟ

Η μουσική στο Μαρόκο έχει πολύ σημαντική παρουσία στην καθημερινή ζωή. Όπου και να κινηθεί κανείς ακούει μουσική. Θρησκευτικές μουσικές, χορευτικές, τελετουργικές, διασκεδαστικές. Ο μουσικός πολιτισμός εδώ, μετά την εγκατάσταση των Αράβων τον μεσαίωνα, απέκτησε πολλά κοινά με τις άλλες αραβικές χώρες. Οι συγγένειες αυτές καλλιεργούνται έως σήμερα λόγω της κοινής γλώσσας και θρησκείας. Η μουσική που παίζεται σήμερα διακρίνεται σε διάφορες ενότητες: Η μουσική των βερβέρων νομάδων που έχει τις ρίζες της στην προ-αραβική περίοδο και θεωρείται η παλαιότερη, η μουσική στα χωριά που έχει τόσο βερβερικές όσο και αραβικές επιρροές, τελετουργικές

μουσικές, η σύγχρονη αστική μουσική που πολλές φορές εισάγεται από άλλες αραβικές χώρες και η «κλασική» λόγια μαροκινή μουσική. Η τελευταία αποτελεί κληρονομιά της Αραβο-Ανδαλουσιανής μουσικής, που αναπτύχθηκε στην Ισπανία πριν 10 και πλέον αιώνες από τους Άραβες εποίκους και που και αυτή έχει τις ρίζες της από τη μουσική της Εγγύς Ανατολής και ιδιαίτερα της Βαγδάτης. Μετά την πτώση της Αραβο-Ισπανικής επικράτειας στο τέλος του 15ου αιώνα, ο Αραβικός πολιτισμός δημιούργησε νέα σημαντικά μουσικά και θρησκευτικά κέντρα στο Μαρόκο (Τετουάν, Φες) και τις άλλες χώρες της ΒΔ Αφρικής τις λεγόμενες και χώρες του Μαγκρέμπ (μαγκρέμπ=Δύση, στα αραβικά).

Κύρια όργανα που χρησιμοποιούνται στη μαροκινή μουσική είναι αυτά του Αραβικού μουσικού πολιτισμού δηλαδή το ραμπάμπ (δύχορδο έγχορδο με δοξάρι), το κεμαντζέ (λύρα, κεμεντζές) το ουντ (ούτι), το κανούμ (κανονάκι), η νταρμπούκα (αραβικό τουμπολέκι), το νέι (μακριά φλογέρα), η γκάιτα ή ρίτα (ζουρνάς), το μπεντίρ και ταρ (μεγάλο και μικρό ντέφι) ενώ χρησιμοποιείται και το γκιμπρί (πρωτόγονη κιθάρα) που έχει αφρικάνικη προέλευση καθώς και αυτοσχέδια κρουστά. Από το 18ο αιώνα έχει επεκταθεί στην «κλασική» μαροκινή μουσική η χρήση του ευρωπαϊκού βιολιού σε ορχηστρικά σύνολα που παίζεται όμως κάθετα όπως η λύρα.

- Το πρώτο παράδειγμα (track 5) που ακούμε είναι απόσπασμα από γιορτή σε χωριό. Εδώ ακούμε μερικές από τις χαρακτηριστικές τεχνικές της αυτόχθονης παραδοσιακής μουσικής του Μαρόκου που εμφανίζονται σε παράλληλα επίπεδα: 1) Το κτύπημα με τα χέρια σε ισόχρονο ρυθμό που συνοδεύει όλο το κομμάτι 2) σύντομος ρυθμικός φωνητικός διάλογος μεταξύ μιας φωνής και μιας ανδρικής ομάδας με μικρές λέξεις που είναι περισσότερο φωνήματα και αλλάζουν σιγά-σιγά μέσα στο χρόνο 3) ένα κρουστό όργανο στολίζει από πίσω με διαλείμματα τη ρυθμική ροή

4) γυναικείες φωνές από πιο μακριά παρεμβαίνουν με μια χαρακτηριστική ψηλή κραυγή που διαμορφώνεται με παιχνίδι της γλώσσας. Το κομμάτι έχει χαρακτηριστική «μινιμαλιστική» εξέλιξη, δηλαδή αλλάζει πολύ σιγά μέσα στο χρόνο και στόχος του είναι να εκστασιάσει του συμμετέχοντες (η μινιμαλιστική τεχνική της Αφρικής έχει υιοθετηθεί από πολλές σύγχρονες χορευτικές μουσικές του δυτικού πολιτισμού πρβλ. techno, jungle, drum 'n base). Ξεκινά πρώτα με πολύ σύντομα φωνήματα που στην πορεία γίνονται μικρές λέξεις.

Δραστηριότητες

- Συνοδέψτε το κομμάτι με κτυπήματα των χεριών
- Καταγράψτε όλα τα φωνήματα που ακούγονται στο κομμάτι και παρατηρείστε την εξέλιξή τους.
- Τραγουδήστε παράλληλα με το κομμάτι τις φωνητικές απαντήσεις.
- Προσπαθήστε να μιμηθείτε τις γυναικείες κραυγές και συνοδέψτε το κομμάτι
- Παρατηρείστε το ρυθμό του κρουστού και προσπαθήστε να τον μιμηθείτε
- Μαζί με την ακρόαση συνοδέψτε το κομμάτι με όλα τα ηχητικά επίπεδα. Επιχειρείστε κατόπιν το ίδιο χωρίς την ακρόαση.
- Πραγματοποιείστε έναν αυτοσχεδιασμό αντίστοιχο με αυτόν του κομματιού.

Δραστηριότητες

- Το επόμενο ακουστικό παράδειγμα (track 6) είναι απόσπασμα από παραδοσιακή μουσική παιγμένη με γκιμπρί (πρωτόγονη κιθάρα) που συνοδεύεται ισορρυθμικά από μικρά πιατίνια και φωνές. Οι φωνές και εδώ είναι αντιφωνικές όπου ένας τραγουδιστής τραγουδά ένα στίχο και μια ομάδα απαντά εν χορώ άλλοτε επαναλαμβάνοντας τον στίχο και άλλοτε σχολιάζοντάς τον. Ο ήχος και το παίξιμο του γκιμπρί μας παραπέμπει στο μπάσο της αφροαμερικάνικης μουσικής τζαζ, που άλλωστε έχει τις ρίζες της ακριβώς στην αφρικάνικη μουσική. Παρατηρείστε πως ο ρυθμός επιταχύνει προς το τέλος αυξάνοντας την ένταση του κομματιού.
- Συνοδέψτε το κομμάτι με δικά σας αυτοσχέδια όργανα.
- Φτιάξτε έναν δικό σας παρόμοιο αυτοσχεδιασμό με αντιφωνικούς στίχους δικούς σας από την καθημερινή ζωή του σχολείου.
- Το επόμενο παράδειγμα (track 7) είναι από την «κλασική» λόγια μαροκινή μουσική. Είναι αποσπάσματα από μια συνθετική μορφή που λέγεται «νούμπα». Οι νούμπα είναι συνθέσεις που ανάγονται στην Αραβο-Ανδαλουσιανή εποχή.

Υπήρχαν αρχικά 24 (όσες και οι ώρες τις ημέρας ή οι βασικοί μουσικοί δρόμοι - μακάμια). Σήμερα σώζονται μόνο 13 νούμπα. Πρόκειται για «σουίτες», δηλαδή μουσικά κομμάτια με τυποποιημένη διαδοχή μερών. Οι νούμπα αποτελούνται από 5 μέρη με διαφορετικό ρυθμό το καθένα. Η μουσική παίζεται από μαροκινή ορχήστρα και χορωδία. Το έργο συνοδεύεται και με λόγιο ποιητικό κείμενο που εξυμνεί την ομορφιά, τη φύση, τη χαρά, τη διασκέδαση και το Θεό. Η διάρκειά τους είναι 5-6 ώρες. Εδώ θα ακούσουμε μόνο την αρχή της νούμπα 8.

Η μουσική ξεκινά με μια αργή εισαγωγή που κυριαρχούν τα έγχορδα (με δοξάρι και νυκτά), μετά από 1' και 20'' περίπου μπαίνουν τα κρουστά και η μελωδία γίνεται πιο ρυθμική. Μετά από 1' η μελωδία κοντοστέκεται λίγο τα όργανα παίζουν πιο σιγά και τραγουδιέται ο 1ος στίχος του ποιήματος από πολλές ανδρικές φωνές. Ακολουθεί πάλι πιο γρήγορη οργανική επανάληψη, μετά ο 2ος στίχος όπως ο πρώτος, οργανική επανάληψη κ.ο.κ.

Η κλίμακα του μουσικού δρόμου του κομματιού (αλ Χιτζάζ – αλ Καμπίρ) είναι Ρε Μιβ Φα Σολ Λα Ντο Ρε.

Δραστηριότητες

- Με ντέφια και κρουστά, δοκιμάστε να ακολουθήσετε ρυθμικά το κομμάτι.
- Συζητήστε στην τάξη τι θυμίζει το άκουσμα.
- Αν υπάρχει μελωδικό όργανο στην τάξη παίξτε τις νότες της κλίμακας και καθοδηγείστε τα παιδιά να αυτοσχεδιάσουν ένα κομμάτι χρησιμοποιώντας μόνο αυτούς τους φθόγγους φτιάχνοντας αντίστοιχες φράσεις με αυτές του κομματιού.
- Συνοδέψτε ρυθμικά τον αυτοσχεδιασμό.

- Το τελευταίο παράδειγμα (track 8) είναι από σύγχρονη αστική δημοφιλή μουσική του Μαρόκου, δηλαδή τη μουσική που παίζεται στις πόλεις για διασκέδαση. Πολλά από τα σύγχρονα τραγούδια είναι κοινό κτήμα των αραβικών χωρών. Δηλαδή αυτά που γίνονται επιτυχίες σε μια χώρα εξαγονται γρήγορα και σε άλλες ομόγλωσσες χώρες. Έτσι σήμερα διαμορφώνεται μια κοινή αισθητική διασκεδαστικής μουσικής που συχνά μεταφέρεται και σε άλλες γειτονικές χώρες (Ελλάδα, Τουρκία, Βαλκάνια), χωρίς συχνά να γνωρίζουμε που ακριβώς γεννήθηκε το συγκεκριμένο τραγούδι.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε τη δομή του κομματιού.
- Αναγνωρίζετε το ρυθμό; Προσπαθήστε να τον χορέψετε στην τάξη.

ΚΡΟΑΤΙΑ

ΚΡΟΑΤΙΑ

ΚΡΟΑΤΙΑ

Η Κροατία αποτελεί ένα μικρό σταυροδρόμι πολιτισμών με πολλές και διάφορες επιρροές που αντικατοπτρίζονται και στη μουσική της. Από Βορρά με τον Αυστρο-Ουγγρικό και Παράδουνάβιο πολιτισμό, Ανατολικά με τη Βαλκανική Σερβία, Νότια με τη Βοσνία που διατηρεί έντονο ισλαμικό στοιχείο και Βορειοδυτικά με την Σλοβενία και την Αδριατική από όπου περνούν στοιχεία του Ιταλικού πολιτισμού. Όλα αυτά μαζί με τον αυτόχθονα μουσικό πολιτισμό (ιδιαιτέρως των Δαλματικών ακτών) αλλά και τις επιδράσεις της οθωμανικής κυριαρχίας για σχεδόν μισή χιλιετηρίδα διαμορφώνουν ένα πολύμορφο μωσαϊκό που ακόμη έως σήμερα διατηρεί τις επιμέρους ταυτότητές του.

Τα βασικά όργανα της μουσικής της Κροατίας είναι: Η ταμπούρα (ταμπουράς) και η ταμποουρίσα (μικρός ταμπουράς), και τα δύο παίζονται σαν μαντολίνο άλλοτε σολιστικά και άλλοτε σαν ορχήστρα. Στο Βορρά το τσίμπαλο (μεγάλο σαντούρι) και το βιολί. Στο Νότο η σβιράλα (φλογέρα) και η ντβοζνίτσε (διπλή φλογέρα), η σοπίλα (ζουρνάς) και η γκάντα.

- Τα δύο πρώτα παραδείγματα (track 9 και 10) που ακούμε είναι δύο χοροί από την Κεντρική και Βόρεια Κροατία. Το πρώτο έχει τίτλο «Πόλκα του γάμου από το Πρίγκορζε» («πόλκα» είναι τυποποιημένος πολωνέζικος χορός) και το δεύτερο «Χαρούμενα αγόρια από το Μεντιμούρζ».

Παίζει ορχήστρα με ταμπούρες και ταμποουρίτσες. Το άκουσμα είναι και στα δύο χαρούμενο και προδιαθέτει για χορό, με σαφείς επιδράσεις από την κεντροευρωπαϊκή φολκλορική μουσική παράδοση το πρώτο και την ιταλική παράδοση το δεύτερο.

Δραστηριότητες

- Φανταστείτε πως μπορούν να χορεύονται τα τραγούδια και προσπαθήστε να τα χορέψετε ομαδικά στην τάξη.
- Φτιάξτε δικούς σας απλούς στίχους και τραγουδήστε τα τραγούδια.

- Το επόμενο παράδειγμα (track 11) είναι από την Ανατολική Κροατία και είναι ένα τραγούδι του γάμου. Τραγουδιέται με ένα τρόπο πολύ συνηθισμένο στην Κροατία που μας θυμίζει τα πολυφωνικά τραγούδια της Ηπείρου και Αλβανίας. Την κάθε στροφή ξεκινά μια φωνή και μετά μπαίνουν σιγά-σιγά και οι άλλες φωνές. Στο τέλος η στροφή κόβεται απότομα. Η μελωδία μας θυμίζει λίγο το γνωστό ηπειρώτικο τραγούδι «Ο Μενούσης».
- Το επόμενο παράδειγμα (track 12) είναι από την περιοχή της Δαλματίας. Είναι ένα ποιμενικό τραγούδι παιγμένο με σβιράλα ένα ξύλινο διπλό αυλό που παίζει έτσι ταυτόχρονα δύο φωνές παράγοντας μουσικά διαστήματα που καμιά φορά ξενίζουν το αυτί μας.
- Το επόμενο παράδειγμα (track 13) είναι ένας χορός από το νησί Κρκ της Δαλματίας. Η σχετική απομόνωση των νησιών από την υπόλοιπη χώρα, βοήθησε τα νησιά να αναπτύξουν ιδιαίτερη μουσική παράδοση πιο πρωτογενούς χαρακτήρα. Είναι και αυτό δίφωνο και παίζεται με μικρό και μεγάλο ζουρνά. Η κλίμακα είναι ιδιόρρυθμη και μας φαίνεται σαν ξεκούρδιστο, μαζί όμως με την οξύτητα των ζουρνάδων δημιουργεί μια ιδιαίτερη αίσθηση. Στο κομμάτι υπάρχει ένα διαρκές παιχνίδι των δύο φωνών που άλλοτε συμπληρώνει η μια την άλλη και άλλοτε κινούνται παράλληλα. Ξεκινά με μια μικρή εισαγωγή, γρήγορα μπαίνει στο χορευτικό του μέρος και καταλήγει με ένα μικρό κλείσιμο.

Δραστηριότητα

- Με δύο φλογέρες πραγματοποιείστε ένα αντίστοιχο ελεύθερο αυτοσχεδιασμό στην τάξη.

ΙΤΑΛΙΑ

ΙΤΑΛΙΑ

ΙΤΑΛΙΑ

Η Ιταλία θεωρείται μια από τις κατ' εξοχήν μουσικές χώρες. Τη φήμη της την οφείλει στην όπερα που είναι γέννημα και θρέμμα της και στο χαρακτηριστικό τύπο τραγουδιού bel canto. Πέρα από αυτά όμως η Ιταλία, η οποία μόλις το 1860 ενοποιήθηκε σε κράτος, διατηρεί τις τοπικές μουσικές παραδόσεις σε κάθε περιοχή. Χαρακτηριστικά της ιταλικής μουσικής είναι η μεγάλη αγάπη στο τραγούδι με περίτεχνες και ιδιόμορφες πολυφωνίες και οι γρήγοροι χοροί. Ο πλούσιος Βορράς ανέπτυξε την λόγια μουσική που επηρέασε και την τοπική παραδοσιακή ενώ ο πτωχότερος Νότος και τα νησιά ανέπτυξαν μια πιο τραχιά μουσική. Αγαπητά όργανα είναι το μαντολίνο, η κιθάρα, το ακορντεόν, και στο νότο και τα νησιά η φλογέρα, οι λαουνέντας (τριπλή μαντούρα) ο άσκαυλος και το ντέφι.

- Το πρώτο παράδειγμα (track 14) που ακούμε είναι ένα ερωτικό τραγούδι με τίτλο «Όμορφη Μπιόντα» από την περιοχή των Ιταλικών Άλπεων. Είναι πολυφωνικό και μπορούμε να ακούσουμε εδώ την χαρακτηριστική τεχνική πρίμο - σεκόντο, όπου η πρώτη φωνή (πρίμο) συνοδεύεται από μια δεύτερη (σεκόντο) παράλληλα σε διάστημα τρίτης. Η τεχνική αυτή είναι πολύ αγαπητή στην Ιταλία. Στο τραγούδι υπάρχει και μια τρίτη φωνή που τραγουδάει το μπάσο.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να διακρίνετε ποια είναι η μελωδία της πρώτης φωνής και ποια της δεύτερης.
- Σε ένα απλό τραγούδι που γνωρίζετε προσπαθήστε μαζί με τη μελωδία να τραγουδήσετε μια δεύτερη φωνή με την τεχνική πρίμο-σεκόντο.
- Το επόμενο παράδειγμα (track 15) είναι ένα «Τραλαλέρο» και αποτελεί μια φωνητική τεχνική που αναπτύχθηκε στη Γένοβα. Ονομάζεται έτσι γιατί δεν έχει λόγια αλλά οι τραγουδιστές μιμούνται μουσικά όργανα τραγουδούν «τραλαλά». Στο κομμάτι τραγουδούν πέντε φωνές: μια ψιλή τραγουδά τη μελωδία, μια δεύτερη συνοδεύει με την τεχνική πρίμο-σεκόντο, μια τρίτη τραγουδά συνοδευτικά με στολίδια γύρω από τη μελωδία, μια τέταρτη μιμείται τον ήχο της κιθάρας και μια πέμπτη τραγουδά το μπάσο.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε τις 5 φωνές
- Σε ένα τραγούδι που γνωρίζετε αυτοσχεδιάστε συνοδευτικές φωνές
- Το επόμενο κομμάτι (track 16) είναι μία «ταραντέλα» από τη Νάπολι. Η ταραντέλα είναι ένας γρήγορος αντικριστός χορός, συνήθως σε 12/8, πολύ διαδεδομένος στην Ιταλία. Εδώ παίζεται με μαντολίνο με συνοδεία κιθάρας.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να βρείτε πόσα διαφορετικά μελωδικά μέρη έχει το κομμάτι. Σχεδιάστε τη διαδοχή τους στον πίνακα
- Προσπαθήστε να χορέψετε την ταραντέλα αυτοσχεδιάζοντας δικές σας φιγούρες.

- Το επόμενο κομμάτι (track 17) είναι ένα δείγμα της πολυφωνικής τεχνικής της Σαρδηνίας. Η τεχνική αυτή ονομάζεται «τενόρε» και τραγουδιέται με 4 ανδρικές φωνές. Μόνο η μία τραγουδά τους στίχους ενώ οι άλλες τρεις συνοδεύουν τραγουδώντας συλλαβές χωρίς νόημα. Στο κομμάτι ξεκινά η πρώτη συνοδευτική φωνή ως ισοκράτης, μετά μπαίνει η δεύτερη συνοδευτική φωνή σε διάστημα πέμπτης, ύστερα η φωνή που τραγουδά τους στίχους και τέλος η τρίτη συνοδευτική φωνή. Παρατηρήστε πώς αλλάζει στο τέλος απροσδόκητα η τονικότητα.

Δραστηριότητες

- Προσπαθήστε να αυτοσχεδιάσετε φωνητικά με την τεχνική των τενόρες.
- Το τελευταίο παράδειγμα της Ιταλίας (track 18) είναι επίσης από τη Σαρδηνία. Είναι ένας χορός που παίζεται με φλογέρα και λουνέντας. Οι λουνέντας είναι τρεις αυλοί μαζί που παίζονται από έναν εκτελεστή ταυτόχρονα. Ο ένας αυλός παίζει ένα σταθερό φθόγγο ως ισοκράτης ενώ οι άλλοι δύο παίζονται μελωδικά με το κάθε χέρι. Στο κομμάτι συνεπώς μαζί με τη φλογέρα ακούγονται τρεις μελωδικές φωνές ταυτόχρονα.

Περιεχόμενα CD Μουσικής και Θεατρικού παιχνιδιού

ΙΣΠΑΝΙΑ

1. Φλαμένκο5:30
2. Pasodoble2:42

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

3. Ταξίμι 13:34
4. Ταξίμι 2 και χορός2:06

ΜΑΡΟΚΟ

5. Γιορτή σε χωριό3:59
6. Κομμάτι με γκιμπρί5:10
7. Νούμπα (απόσπασμα)4:30
8. Μπλέντι (αστικό τραγούδι)3:02

ΚΡΟΑΤΙΑ

9. Πόλκα του Πρίγκορσκ1:14
10. Τα παιδιά του Μέντιμουρσκ0:56
11. Τραγούδι του Γάμου1:12
12. Ποιμενικό τραγούδι Δαλματίας1:20
13. Χορός του Κρζ1:24

ΙΤΑΛΙΑ

14. Όμορφη Μπιόντα1:45
15. Τραλαλέρο Γένοβας2:39
16. Ταραντέλλα Νάπολης3:04
17. Τενόρες1:10
18. Χορός Σαρδινίας3:11

ΚΕΙΜΕΝΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

19. Χώμα1:14
 20. Αέρας1:18
 21. Νερό1:20
- Σύνολο53:27